

ПРЕДЛОГ - ЗАКОН ЗА ЗАШТИТА ОД ДИСКРИМИНАЦИЈА

I ОПШТИ ОДРЕДБИ

Член 1

Со овој закон се уредува и унапредува правото на еднаквост и се обезбедува заштита од сите форми на дискриминација.

Член 2

Целта на овој закон е обезбедување на правото на еднаквост на секое лице во остварувањето на правата загарантирани со Уставот, закон и меѓународните договори и ефективна заштита од дискриминација.

Член 3

Се забранува секоја директна или индиректна дискриминација, повикување и поттикнување на дискриминација и помагање во дискриминаторско постапување врз основа на: пол, раса, боја на кожа, етничка припадност, јазик, државјанство, социјално потекло, религија или верско уверување, образование, политичка припадност, личен или општествен статус, инвалидитет, возраст, сексуална ориентација, семејна или брачна состојба, имотен статус, здравствена состојба или било која друга основа која е предвидена со закон или со меѓународен договор (во понатамошниот текст: дискриминаторски основи) .

Член 4

Со овој закон се обезбедува заштита на сите физички лица од дискриминација во Република Македонија.

Член 5

Во остварувањето на своите надлежности, органите на државната управа, органите на единиците на локалната самоуправа, другите органи и организации кои вршат јавни овластувања и јавните установи и служби, ќе ги почитуваат одредбите на овој закон и ќе ги преземаат сите потребни мерки за постигнување на целите утврдени со закон.

Дефиниции

Член 6

Одделни изрази употребени во овој закон го имаат следново значење:

(1) Афирмативни мерки се активности на државните органи кои се насочени кон позитивна дискриминација, односно, редуцирање, намалување или елиминирање на фактичка нееднаквост којашто настанала како резултат од претходна дискриминација.

(2) Маргинализирана група е група од поединци кои ги обединува специфична положба во општеството, кои се објект на предрасуди, имаат посебни карактеристики кои ги прават погодни за одредени видови на насилство, имаат помала можност за уживање и заштита на сопствените права.

(3) Сексуална ориентација, значи емоционална, сексуална или љубовна привлечност спрема друго лице, која вообичаено се поврзува со полот на инволвираните луѓе.

(4) Сексуално вознемирување е несакано однесување од сексуален карактер, кое се изразува физички, вербално или на било кој друг начин, а има за цел да предизвика повреда на достоинството на лицето и/или да создаде непријателско, заканувачко и понижувачко опкружување, особено кога одбивањето да се прифати таквото однесување или притисокот да биде прифатено, може да влијае на донесувањето на одлуки кои ќе имаат влијание на тоа лице.

II ОБЛИЦИ НА ДИСКРИМИНАЦИЈА

Директна и индиректна дискриминација

Член 7

(1) Директна дискриминација е секое неповолно постапување, разликување, исклучување, ограничување или привилегија, кое како резултат има или би можело да има одземање, нарушување или ограничување на еднаквото признавање или уживање на човековите права и основни слободи, врз основите од член 3 на овој закон, споредено со третманот кој го имало или би можело да го има друго лице во исти или слични услови.

(2) Индиректна дискриминација е секое ставање на некое лице во неповолна положба во споредба со други лица врз основите од член 3 на овој закон, со донесување на одредби или критериуми или со преземање определени дејствија кои по содржина се навидум неутрални, освен кога спомнатите одредби, критериуми или практики се објективно оправдани со легитимна цел, а содржините за постигнување на таа цел се соодветни и неопходни.

Вознемирување

Член 8

(1) Вознемирувањето претставува форма на дискриминација во услови на несакано однесување поврзано со основите од член 3 на овој закон, кое има за цел повреда на достоинството на одредено лице или создавање заканувачка, непријателска, деградирачка, понижувачка или застрашувачка атмосфера.

(2) Како вознемирување се смета и сексуалното вознемирување, заканата со дискриминација, гонење или расна сегрегација, како и градење и одржување на архитектонско опкружување кое го отежнува пристапот на луѓето со инвалидитет до јавните места, односно недостатокот од соодветни адаптации за лицата со инвалидитет.

Дискриминација на лицата со интелектуална и телесна попреченост

Член 9

(1) Недостатокот од оправдана адаптација за лицата со интелектуална и телесна попреченост ќе се смета за дискриминација.

(2) Како оправдана адаптација ќе се смета адаптација којашто не предизвикува несразмерно оптоварување, или оптоварување коешто ефективно може да биде или е компензирано со други постоечки мерки.

(3) Како дискриминација во смисла на овој закон ќе се смета и пропуштањето да им се овозможи на лицата со интелектуална и телесна попреченост, во согласност со нивните специфични потреби, користење на јавно достапни ресурси или учество во јавниот и општествениот живот или пристап до работа и соодветни услови за работа.

Поттикнување на дискриминација

Член 10

Како поттикнување на дискриминација ќе се смета секоја активност со која некој директно или индиректно повикува, охрабрува, дава упатства или убедува некого да изврши дискриминација.

Сегрегација

Член 11

(1) Дискриминација во смисла на член 3 од овој закон се смета и сегрегацијата.

(2) Сегрегација во смисла на овој закон претставува присилно и системско просторно раздвојување на лица врз основа на член 3 од овој закон, односно секоја закана, ограничување или употреба на сила, со цел менување на етничката, расната или социјалната структура на регион или локалитет.

Виктимизација

Член 12

(1) Дискриминација во смисла на член 3 од овој закон се смета и виктимизацијата, односно неповолно постапување кон лицето кое презело или се претпоставува дека презело или дека ќе преземе било каква активност за заштита од дискриминација.

Потежок облик на дискриминација

Член 13

Како потежок облик на дискриминација во смисла на овој закон ќе се смета дискриминацијата направена кон одредено лице по повеќе основи од член 3 на овој закон (повеќекратна дискриминација), дискриминација направена повеќе пати (повторена дискриминација), којашто е правена подолго време (продолжена дискриминација) или којашто со своите последици особено тешко ја погодува жртвата на дискриминација.

III

ИСКЛУЧОЦИ ОД ДИСКРИМИНАЦИЈА

Општи исклучоци

Член 14

Забраната на дискриминација содржана во овој закон нема да се однесува на случаите кога постои објективно оправдана легитимна цел согласно со Уставот, закон и меѓународните договори.

Посебни исклучоци

Член 15

Нема да се смета за дискриминација:

- 1) постапување кое има за цел заштита на здравјето на луѓето, општата безбедност и спречување на извршување на кривични дела што треба да биде оправдано со легитимна цел и разумни и нужни средства за постигнување на целта;
- 2) постапување од страна на надлежните органи кое има за цел подобрување на положбата на припадниците на заедниците на начин и постапка уредени со закон;
- 3) различниот третман на странците на начин и во постапка утврдени со закон;
- 4) различниот третман на лицата во однос на некоја работа кога природата на таа работа или условите во кои се извршува се поврзани со некоја од основите од член 3 од овој закон, односно, претставува суштински и одлучувачки услов за извршување на работата;
- 5) различниот третман на лицата врз основа на религија, верско уверување или пол, во врска со занимање кое се одвива во религиозни институции или организации кога, според карактерот на конкретното занимање или активност, или поради условите во кои се остварува, религијата, уверувањето или полот, претставуваат суштински и одлучувачки услов за извршување на работата;
- 6) барањето на определена старост, професионално искуство или стаж во работните односи, обуката и образованието, кога истите претставуваат суштински и одлучувачки услов за извршување на работата и напредување во кариерата;
- 7) посебната заштита предвидена со закон за бремени жени, мајки, деца без родители, деца без родителска грижа, малолетници самохрани родители, лица со посебни потреби;
- 8) мерките предвидени со закон за поттикнување на вработувањето;
- 9) различниот третман на лицата со интелектуална и телесна попреченост согласно со закон;
- 10) мерките во областа на образованието и обуката насочени кон воспоставување на еднакви можности на мажите и жените;
- 11) мерки за заштита на посебноста и идентитетот на лицата, припадници на различни заедници и нивното право да го негуваат и развиваат сопствениот идентитет индивидуално или во заедница со другите членови;
- 12) афирмативните мерки кои имаат за цел заштита на маргинализираните групи, односно елиминирање или редуцирање на фактичките нееднаквости и ако преземањето на мерките со разумни средства е оправдано и пропорционално на целта.

IV ПОДРАЧЈЕ НА ПРИМЕНА

Член 16

Овој закон се применува на постапувањето на сите државни органи, органите на единиците на локалната самоуправа, органите со јавни овластувања и постапувањето на сите правни и физички лица во областа на:

- 1) Работата и работните односи, можноста за вршење на самостојна дејност, вклучувајќи ги и критериумите за избор и услови при вработување и напредување, пристап до сите видови на професионално насочување, стручно оспособување, усовршување или преквалификација;
- 2) Образование, наука и спорт;
- 3) Социјална сигурност, вклучувајќи го и подрачјето на социјална грижа, пензиско и инвалидско осигурување, здравствено осигурување, и здравствена заштита;
- 4) Правосудство и управа;
- 5) Домување;
- 6) Јавно информирање и медиуми;
- 7) Пристап до добра и услуги;
- 8) Членување и делување во синдикалните, политичките партии или било кои други невладини организации;
- 9) Културното и уметничкото творештво;
- 10) Други области определени со закон.

V ИНСТИТУЦИОНАЛНА РАМКА

Член 17

Тело надлежно за заштита од дискриминација

(1) Народниот правобранител во рамките на својата надлежност презема дејствија за унапредување на правото на еднаквост и за заштита на лицата кои се жртви на дискриминација.

(2) Народниот правобранител дејствијата од став 1 на овој член ги презема на начин и во постапка уредена со закон.

(3) Дејствија за заштита од дискриминација може да преземе и друг орган определен со закон.

(4) Органите на државната управа, органите на единиците на локалната самоуправа, другите органи и организации кои вршат јавни овластувања и јавните установи и служби, должни се да го известуваат надлежното тело од став 1 на овој член за појавите и облиците на дискриминација.

Член 18

Учество во судска постапка

(1) Народниот правобранител по барање на лицето кое тврди дека е жртва на дискриминација може како замешувач да се вклучи во судската постапка определена со одредбата на член 21 на овој закон.

VI ПРАВНА ЗАШТИТА

Член 19

Дисциплинска одговорност

Секое дискриминаторско дејствие сторено во вршењето на службената должност покренува дисциплинска одговорност согласно со начин и постапка утврдена со закон.

Член 20

Заштита во управна постапка

- (1) Во управна постапка дозволена е жалба заради заштита од дискриминација.
- (2) Против конечниот управен акт лицето кое е жртва на дискриминација може да поведе управен спор.
- (3) Управната постапка и управниот спор се водат на начин и во постапка уредени со закон.

СУДСКА ПОСТАПКА ЗА ЗАШТИТА ОД ДИСКРИМИНАЦИЈА

Член 21

Право на заштита

- (1) Лицето кое смета дека поради дискриминација му е повредено некое право, може да бара заштита на тоа право во постапка во која се одлучува како за главно прашање, а може да бара и заштита во посебна постапка уредена во член 2 од овој закон.
- (2) Со одредби на овој закон не се менуваат одредбите на посебните закони, освен одредбите за товарот на докажувањето (член 24).
- (3) Судот и другите тела кои ја спроведуваат постапката должни се дејствијата во постапката да ги преземаат итно и без одлагање, со цел да се испитаат сите тврдења за дискриминацијата.

Член 22

Посебни тужби за заштита од дискриминација

- (1) Лицето кое тврди дека е жртва на дискриминација според одредбите на овој закон е овластено да поднесе тужба и да бара:
 - 1) да се утврди дека тужениот го повредил правото на тужителот на еднакво постапување, односно дејствието коешто го презел или пропуштил може непосредно да доведе до повреда на правата на еднаквост во постапувањето (тужба за утврдување на дискриминација);
 - 2) да се забрани преземање дејствија со кои се крши или може да се прекрши правото на тужителот на еднакво постапување, односно да се извршат дејствија со кои се отстранува дискриминацијата

или нејзините последици (тужба за забрана или отстранување на дискриминација);

- 3) да се надомести материјалната и нематеријалната штета причинета со повреда на правата заштитени со овој закон (тужба за надомест на штета);
- 4) да се објави во медиумите пресудата со која е утврдена повреда на правата на еднакво постапување на трошок на тужениот.

(2) За барањата од став 1 од овој закон, одлучува суд со примена на одредбите на Законот за парнична постапка, ако со овој закон не е поинаку одредено.

(3) Барањата од став 1 од овој член, може да се истакнат заедно со барањата за заштита на други права за кои се одлучува во парнична постапка, ако сите барања се во меѓусебна врска и ако ист суд е стварно надлежен за нив, без оглед дали за тие барања е пропишано решавање во редовна или во посебна парнична постапка, освен споровите за смеќавање на владение. Во тој случај се применуваат меродавни правила за видот на спорот за кој станува збор ако со овој закон не е поинаку одредено.

(4) Барањето за објавување на пресудата од став (1) точка 4) на овој член судот ќе го усвои ако утврди:

- 1) дека до повреда на правата на еднакво постапување дошло со посредство на медиумите, или
- 2) дека информацијата за постапување кое го крши правото на еднакво постапување била објавена во медиумите, а објавувањето на пресудата е потребно поради целосен надомест за сторената штета или заштита од нееднакво постапување во идни случаи.

(5) Ако го усвои барањето за објавување на пресудата, судот ќе наложи пресудата да се објави во целост. По исклучок, судот може да одреди пресудата да се објави во делови или од текстот на пресудата да се извадат одредени лични податоци, ако тоа е потребно заради заштита на приватноста на странките и другите лица, а не ја доведува во прашање целта на дадената правна заштита.

(6) Пресудата со која се налага објавување во медиумите го обврзува издавачот на медиумот во кој треба да се објави пресудата, без оглед на тоа дали бил странка во постапката.

Член 23

Надлежност

(1) За барањата од член 21 од овој закон во прв степен стварно надлежен е основен суд, ако со закон не е поинаку одредено.

(2) За судење во спорови од член 21 од овој закон, покрај судот со општа месна надлежност, надлежен е и судот на чие подрачје тужителот има живеалиште, односно престојувалиште, како и судот на чие подрачје настапила штетата или е извршено дискриминаторското дејствие.

Член 24

Привремени мерки

(1) Пред започнувањето или во текот на постапката по повод барањето од член 21 од овој закон, судот може на предлог на странката да одреди привремени мерки.

(2) Со поднесувањето на предлогот за привремена мерка потребно е:

- подносителот на барањето да направил веројатно дека е повредено неговото право на еднакво постапување; и
- одредувањето на мерката да е потребно заради отстранување на опасноста од ненадоместлива штета, особено тешки повреди на правата на еднакво постапување или спречување на насилство.

(3) За привремените мерки од став (1) на овој член одлучува судот кој е надлежен за тужбените барања на начин и во постапка уредена со закон.

Член 25

Товар на докажувањето

(1) Ако странката во судска или друга постапка тврди дека и е повредено нејзиното право на еднакво постапување според одредбите на овој закон, должна е да ги изнесе сите факти кои го оправдуваат нејзиното тврдење. Во тој случај, товарот на докажувањето дека немало дискриминација го носи спротивната странка.

(2) Одредбата на став 1 од овој член не се применува во прекршочната и казнената постапка.

Член 26

Учество на трети лица

(1) Во парница по повод барањето од член 21 од овој закон, може како замешувач на страна на лицето кое тврди дека е жртва на дискриминација да се придружи тело, организација, установа, здружение или друго лице, кое во рамките на својата дејност се занимава со заштита на правата на еднакво постапување во однос на групата за чишто права се одлучува во постапката. За учеството на замешувачот одлучува судот со примена на одредбите на Законот за парнична постапка на соодветен начин.

(2) Судот ќе дозволи учество на замешувач од став 1 само со одобрение на лицето на чијашто страна замешувачот сака да се замеша.

(3) Замешувачот од став (1) од овој член може да презема дејствија во постапка и во постапката ги има сите права што му припаѓаат на замешувачот.

(4) Без оглед на резултатот на парницата замешувачот од став (1) на овој член сам ги сноси трошоците од своето учество во парницата.

Член 27

Рок за исполнување на обврската, извршување

(1) По повод барањето од член 21 став (1) точка 1) и 4) судот може да одлучи жалбата да не го задржува извршувањето или да одреди пократок рок за исполнување на обврските на тужениот.

Член 28

Вонредни правни лекови

Во постапките од член 21 секогаш е допуштена ревизија.

Член 29

Заедничка тужба за заштита од дискриминација

(1) Здруженија, тела, установи или други организации кои се основани во согласност со постојните прописи, а имаат оправдан интерес за заштита на колективните интереси на одредена група или во рамките на својата дејност се занимаваат со заштита на правата на еднакво постапување, можат да поднесат тужба и во постапката пред судот да настапат како сопарничари против лицето кое го повредило правото на еднакво постапување, ако направат веројатно дека со постапувањето на тужениот е повредено правото на еднакво постапување на поголем број лица, кои претежно припаѓаат на групата чишто права ги штити тужителот.

(2) Во тужбата од став (1) може да се истакне барање:

- 1) да се утврди дека постапувањето на тужениот го повредило правото на еднакво постапување во однос на членовите на групата;
- 2) да се забрани преземање дејствија со кои се крши или може да се прекрши правото на еднакво постапување, односно да се извршат дејствија со кои се отстранува дискриминацијата или нејзините последици во однос на членовите на групата;
- 3) пресудата со која е утврдена повреда на правата на еднакво постапување да се објави во медиумите на трошок на тужениот.

(3) За тужбата од став (1) на овој член во прв степен одлучува основниот суд месно надлежен за тужениот или основниот суд на местото на кое е причинето дискриминаторското дејствие.

(4) Другите одредби од овој закон, кои се однесуваат на тужбите од член 21 став (1) од овој закон, на соодветен начин се применуваат на тужбата од став (1) од овој член.

(5) Тужбата од став (1) на овој член е дозволена доколку постои согласност од лицето кое тврди дека е жртва на дискриминација.

VII ПРЕКРШОЧНИ САНКЦИИ

Член 30

(1) Глоба во износ од 400 до 600 евра во денарска противвредност ќе се изрече за прекршок на секој кој ќе го повреди достоинството на друг, со цел предизвикување страв или создавање на непријателско, понижувачко или навредливо опкружување врз основа на разлика на пол, раса, боја на кожа, национално и социјално потекло, политичко и верско уверување, имотна и општествена положба.

(2) Со прекршочната санкција од став (1) на овој член ќе се казни за прекршок одговорното лице во правното лице, државен орган, орган на единица на локалната самоуправа или орган со јавни овластувања.

(3) Глоба во износ од 600 до 800 евра во денарска противвредност ќе се изрече за прекршокот од став (1) на овој член извршен од страна на поединец кој во вид на регистрирано занимање врши одредена дејност.

(4) Глоба во износ од 800 до 1000 евра во денарска противвредност ќе се изрече на правно лице за прекршокот од став (1) на овој член.

Член 31

(1) Глоба во износ од 400 до 600 евра во денарска противвредност ќе се изрече за прекршок на секој кој ќе го повреди достоинството на друг со дејствија од полова природа, со цел предизвикување страв или создавање на непријателско, понижувачко или навредливо опкружување.

(2) Глобата од став (1) на овој член ќе се изрече на одговорното лице во правното лице, државен орган, орган на единици на локалната самоуправа или орган со јавни овластувања.

(3) Глоба во износ од 600 до 800 евра во денарска противвредност ќе се изрече за прекршокот од став (1) на овој член извршен од страна на поединец кој во вид на регистрирано занимање врши одредена дејност.

(4) Глоба во износ од 800 до 1000 евра во денарска противвредност ќе се изрече на правно лице за прекршокот од став (1) на овој член.

Член 32

(1) Глоба во износ од 400 до 600 евра во денарска противвредност ќе се изрече на одговорното лице во државниот орган и органот на единицата на локалната самоуправа кој нема да го пријави кај Народниот правобранител постоењето на основано сомнение за дискриминација, за која дознал при вршењето на својата должност.

(2) Ако прекршокот од став (1) на овој член е извршен со намера, ќе се изрече глоба во износ од 600 до 800 евра во денарска противвредност.

Член 33

(1) Глоба во износ од 400 до 600 евра во денарска противвредност ќе се изрече на одговорното лице во државен орган или орган на единица на локална самоуправа, доколку на барање на Народниот правобранител, во рок од 30 ден од приемот на барањето, не достави податоци поврзани со дискриминацијата.

(2) Глобата од став (1) ќе се изрече на одговорното лице во државен орган или орган на единица на локална самоуправа, доколку на барање на Народниот правобранител во рок од 30 дена од приемот на барањето не дозволи увид во спис.

Член 34

(1) Глоба во износ од 400 до 600 евра во денарска противвредност ќе се изрече на оној кој намерно ќе го доведе во неповолна положба лицето кое во добра вера пријавило дискриминација или на било кој начин учествувало во постапката заради дискриминација во согласност со одредбите на овој закон.

(2) Глобата од став (1) на овој член ќе се изрече и на оној кој намерно во понеповолна положба ќе го доведе лицето кое било сведок на дискриминација или одбило налог за дискриминаторско однесување.

(3) За обид за прекршокот од ставовите (1) и (2) на овој член сторителот ќе се казни.

(4) Глобата од став (1) на овој член ќе се изрече за прекршок на одговорното лице во правно лице, државен орган, единица на локалната самоуправа или орган со јавни овластувања.

(5) Глобата за прекршокот од ставовите (1) и (2) на овој член ќе се изрече на поединец кој во вид на регистрирано занимање врши одредена дејност.

(6) Глоба во износ од 600 до 800 евра во противвредност ќе се изрече на правно лице за прекршокот од ставовите (1) и (2) на овој член.

VIII ПРЕОДНИ И ЗАВРШНИ ОДРЕДБИ

Член 35

Овој закон влегува во сила осмиот ден од денот на објавувањето во „Службен весник на Република Македонија," а ќе се применува по истекот на три месеци од денот на неговото влегување во сила.